

Sag C-320/23**Anmodning om præjudiciel afgørelse****Dato for indlevering:**

24. maj 2023

Forelæggende ret:

Handelsgericht Wien (Østrig)

Afgørelse af:

23. maj 2023

Appellant og sagsøgt:

DocLX Travel Events GmbH

Indstævnt og sagsøger:

Bundesarbeiterkammer

[Udelades]

Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien) har som appeldomstol [udelades] i sag om 407,80 EUR anlagt af sagsøgeren **Bundesarbeiterkammer** (det østrigske forbundskammer for arbejdsmarkedet), 1040 Wien, [udelades] mod sagsøgte **DocLX Travel Events GmbH**, 1010 Wien, [udelades] efter sagsøgtes appel af dom afsagt af Bezirksgericht für Handelssachen Wien (distriktsdomstolen for handelssager i Wien) den 4. januar 2023, [udelades] afsagt følgende

K e n d e l s e:

I. Den Europæiske Unions Domstol forelægges i henhold til artikel 267 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) følgende spørgsmål vedrørende artikel 12 (»opsigelse af aftalen om en pakkerejse og fortrydelsesret inden pakkerejsens begyndelse«) i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/2302 af 25. november 2015 om pakkerejser og sammensatte rejsearrangementer samt om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU og om ophævelse af Rådets direktiv 90/314/EØF (herefter: »direktivet«):

1. Skal vurderingen af, om et opsigelsesgebyr er passende, og dermed af dets størrelse, foretages under hensyn til tidspunktet for rejsearrangørens tilbud, indgåelsen af aftalen om pakkerejsen, den rejsendes opsigelseserklæring, den planlagte afslutning af rejsen eller til et andet tidspunkt?
2. Skal vurderingen af, om et opsigelsesgebyr er passende, og dermed af dets størrelse foretages i henhold til en forretningsmæssig og økonomisk fordelagtig beregning eller i henhold til andre kriterier, f.eks. et samlet skøn baseret på en procentdel af rejsens pris?
3. Skal denne bestemmelse fortolkes således, at rejsearrangøren i tilfælde af et urimeligt stort opsigelsesgebyr, der indgår i aftalen om pakkerejsen, bevarer sit krav på betaling af et passende (som omhandlet i svarene på det første og det andet spørgsmål) opsigelsesgebyr, eller skal dette beregnes specifikt i henhold til den faktiske skade, som rejsearrangøren har lidt, eller mister denne dette krav i sin helhed?
4. Kan man ved vurderingen af, om et opsigelsesgebyr er passende, navnlig når det er aftalt som et fast beløb, henholde sig til national lovgivning, hvis denne i tilfælde af en forventet uforholdsmæssigt omfattende proceduremæssig byrde tillader, at et beløbs størrelse fastsættes efter rettens skøn?

II. [Udelades] [sagens udsættelse]

P r æ m i s s e r:

I. Faktiske omstændigheder

I november 2020 bestilte forbrugeren hos sagsøgte en »X-Jam Matura-rejse« i Kroatien på Laterna-halvøen med en rejseperiode fra den 25. juni til den 1. juli 2022. Af punkt 7. i de aftalte reservationsbetingelser fremgår følgende:

»Den rejsendes opsigelsesret inden rejsens begyndelse.

I henhold til § 10, stk. 1, i PRG (forbundslov om pakkerejser og beslægtede rejseydelser) har den rejsende på ethvert tidspunkt inden pakkerejsens begyndelse ret til at opsigte aftalen mod betaling af en fast godtgørelse.

Ud over ekspeditionssummen (jf. nr. 3) er der aftalt følgende passende faste godtgørelser, som beregnes i forhold til tidsintervallet mellem opsigelsen og pakkerejsens aftalte begyndelse:

Frem til den 30. dag inden rejsens begyndelse 40%.

[...]

af den aftalte pris for rejsen.«

Forbrugeren opsagde aftalen om pakkerejsen i september 2021 og blev ved sagsøgtes opsigelsesfaktura af 13. september 2021 opkrævet 464,80 EUR, herunder opsigelsesomkostninger på 378,80 EUR og et ekspeditionsgebyr på 29 EUR.

Forbrugeren betalte dette beløb med forbehold og overdrog sine tilbagebetalingskrav til sagsøgeren.

II. Parternes påstande:

Sagsøgeren har nedlagt påstand om tilbagebetaling af opsigelsesomkostningerne og ekspeditionsgebyret, dvs. 407,80 EUR, samt renter heraf. De aftalte opsigelsesomkostninger og ekspeditionsgebyret var ugyldige og urimeligt ufordelagtige i henhold til § 10 i Pauschalreisegesetz (PRG) (forbundslov om pakkerejser og beslægtede rejseydelser, herefter: »lov om pakkerejser«), § 879, stk. 3, i Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB) (den almindelige borgerlige lovbog) og § 6c i Konsumentenschutzgesetz (KSchG) (forbrugerbeskyttelsesloven), navnlig fordi »X-Jam Matura-rejsen« 2022 var fuldt booket. Sagsøgte havde slet ikke lidt nogen skade overhovedet. Ekspeditionsgebyret var upassende stort og urimeligt ufordelagtigt.

Sagsøgte bestred indgående sagsøgerens påstand.

III. Retsforhandlingerne i hovedsagen:

Bezirksgericht für Handelssachen Wien (distriktsdomstolen for handelssager i Wien) gav ved sin dom af 4. januar 2023 sagsøgeren medhold i hele søgsmålet. Domstolen fastslog i retlig henseende, at den citerede aftale om opsigelsesomkostninger var ulovlig. Der blev således ikke gjort forskel på, om aftalen om rejsen blev opsagt et år eller kun lidt mere end en måned før, at den skulle finde sted. Der blev heller ikke taget hensyn til den omstændighed, at sagsøgte faktisk havde videresolgt rejser via sin venteliste, hvilket der var større sandsynlighed for at kunne gøre ved opsigelser af rejseaftaler i året forud for rejsens påbegyndelse end efter årsskiftet. Sagsøgte beregnede sig faktisk også et opsigelsesgebyr i henhold til dette aftalevilkår, selvom sagsøgeren som følge af videresalget ikke havde lidt nogen skade. Den indgåede aftale sikrede ikke, at godtgørelsen svarede til pakkerejsens pris minus de sparede omkostninger og indtægter fra afsættelse af rejseydelserne til anden side. Derfor var disse vilkår urimeligt ufordelagtige som omhandlet i den almindelige borgerlige lovbogs § 879, stk. 3, og var også i strid med lov om pakkerejser § 10. Endvidere gjorde retten i første instans gældende, at en gyldighedsbevarende sletning af urimelige vilkår, som ikke havde været genstand for forhandling, ikke længere var mulig i et individuelt søgsmål om en forbrugertransaktion, hvorfor spørgsmålet om rettens tilpasning af det aftalte opsigelsesgebyr ikke længere var aktuelt.

Eftersom den sagsøgte rejsearrangør slet ikke havde lidt nogen skade, kunne den pågældende heller ikke basere sit krav på lov om pakkerejsers § 10, stk. 1, fjerde punktum.

Sagsøgte har iværksat appel til prøvelse af denne dom til Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien).

IV. Den foreliggende appel:

[Udelades] [Processuelle forhold]

Appellanten har som appelgrunde, der kan påberåbes, anført, at der er tale om mangelfuld sagsbehandling, ukorrekt fastlæggelse af faktiske omstændigheder som følge af en urigtig bevisbedømmelse og en urigtig juridisk vurdering. Appellanten har bl.a. gjort gældende, at det for så vidt angår vurderingen af, om et opsigelsesgebyr er passende, er tidspunktet for aftalens indgåelse, der skal lægges til grund.

I sit appelsvarskrift har sagsøgeren forsvaret førsteinstansens retsopfattelse og også korrekt argumenteret for, at retten i første instans fastslog forkerte fakta på grundlag af en forkert vurdering af beviserne.

V. Om de præjudicielle spørgsmål:

Generelt:

I det foreliggende tilfælde har forbrugeren ikke opsagt aftalen om pakkerejsen af nogen af de grunde, der er nævnt i direktivets artikel 12, stk. 2.

Direktivets artikel 12, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Opsigelse af aftalen om en pakkerejse og fortrydelsesret inden pakkerejsens begyndelse

Medlemsstaterne sikrer, at den rejsende når som helst kan opsige aftalen om en pakkerejse inden pakkerejsens begyndelse. Hvis den rejsende opsiger aftalen om en pakkerejse i henhold til dette stykke, kan den rejsende være forpligtet til at betale et passende og begrundet opsigelsesgebyr til rejsearrangøren. Der kan i aftalen om pakkerejsen fastsættes rimelige, standardiserede opsigelsesgebyrer under hensyn til tidspunktet for opsigelsen af aftalen inden pakkerejsens begyndelse og de forventede sparede omkostninger og indtægter fra afsættelse af rejseydelserne til anden side. Er der ikke fastsat standardiserede opsigelsesgebyrer, skal opsigelsesgebyret svare til pakkerejsens pris minus de sparede omkostninger og indtægterne fra afsættelse af rejseydelserne til anden side. Rejsearrangøren forelægger på den rejsendes anmodning en begrundelse for opsigelsesgebyrernes størrelse.«

Til gennemførelse af dette direktiv har Østrig vedtaget Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (forbundslov om pakkerejser og beslægtede rejseydelser) (PRG), hvis § 10, stk. 1, lyder således:

»Opsigelse af aftalen om en pakkerejse inden pakkerejsens begyndelse

Den rejsende kan når som helst uden angivelse af en begrundelse opsigse aftalen om en pakkerejse inden pakkerejsens begyndelse. Hvis den rejsende opsiger aftalen om en pakkerejse i henhold til dette stykke, kan den rejsende være forpligtet til at betale en passende og begrundet godtgørelse til rejsearrangøren. Der kan i aftalen om pakkerejsen fastsættes rimelige, standardiserede godtgørelser under hensyn til den tidsmæssige afstand mellem opsigelsen og pakkerejsens planlagte begyndelse og de forventede sparede omkostninger og indtægter fra afsættelse af rejseydelserne til anden side. Er der ikke fastsat standardiserede godtgørelser, skal godtgørelsen svare til pakkerejsens pris minus de sparede omkostninger og indtægterne fra afsættelse af rejseydelserne til anden side. Rejsearrangøren forelægger på den rejsendes forlangende en begrundelse for godtgørelsernes størrelse.«

I den foreliggende sag finder Gesetz über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung) (ZPO) (loven om retssager i civilretlige tvister, herefter: »retsplejeloven«) anvendelse. Af denne lovs § 273, stk. 1, fremgår følgende:

»Såfremt det er sikkert, at en part er berettiget til erstatning eller i øvrigt kan fremsætte et krav, men der ikke eller kun med uforholdsmæssigt store vanskeligheder kan føres bevis for det omtvistede erstatningsbeløb, der skal betales, eller for interessen eller kravet, kan retten efter anmodning eller af egen drift udmåle beløbet efter rettens skøn, selv uden at bedømme det af parten fremlagte bevis. Udmålingen af beløbet kan også ske efter høring under ed af en af parterne vedrørende de omstændigheder, der er relevante for beløbets udmåling.«

Det fremgår af 31. betragtning til direktivet, at rejsende bør kunne opsige aftalen om en pakkerejse når som helst inden pakkerejsens begyndelse mod betaling af et passende og begrundet opsigelsesgebyr under hensyntagen til forventede omkostningsbesparelser og indtægter fra afsættelse af rejseydelserne til anden side.

Under hensyntagen til EUF-traktaten, navnlig artikel 114, blev der vedtaget en samlet, fuldt harmoniseret og udtømmende lov om rettigheder i forbindelse med pakkerejser (jf. direktivets artikel 1 og 4).

Besvarelsen af de spørgsmål, som appeldomstolen har stillet, er af væsentlig betydning for udfaldet af den verserende tvist. Appeldomstolen, som har forelagt Den Europæiske Unions Domstol en anmodning om præjudiciel afgørelse, har ikke kendskab til praksis fra Domstolens side om fortolkningen af direktivets artikel 12, stk. 1, i den nævnte forstand. Sag C-287/21 (anmodning om præjudiciel

afgørelse fra Landesgericht Salzburg (den regionale domstol i Salzburg)) blev slettet.

Om det første spørgsmål:

I den foreliggende sag går der lang tid mellem tilbuddet om at indgå en aftale om en pakkerejse (sommeren 2020), reservationen (november 2020), meddelelsen af opsigelse (september 2021) og rejseperioden (sommeren 2022). Det fremgår ikke af direktivet, hvilket af disse tidspunkter der skal tages i betragtning.

Om det andet spørgsmål:

I rejselovgivningen fastsættes opsigelsesgebyrets (»opsigelsesomkostningernes«) størrelse generelt som et fast beløb på en procentdel af rejsens pris afhængigt af tidspunktet for den rejsendes meddelelse af opsigelsen. I forretningstransaktioner er formålet ikke en nøjagtig beregning baseret på forretningsøkonomi.

Der foreligger endnu ingen national praksis fra de øverste domstole om dette emne. Den tyske BGH (forbundsdomstol) ville sandsynligvis lægge en forretningsøkonomisk beregning baseret på de seneste tre regnskabsår til grund for fastsættelsen af opsigelsesgebyrets størrelse [udelades]. Den nævnte forbundsdomstol afviser den rejsendes ret til information og mener, at rejsearrangøren skal gøre sit krav gældende og har bevisbyrden [udelades].

Om det tredje spørgsmål:

EU-Domstolen har i dom af 8. december 2022 i sag C-625/21 fastslået, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således, at de ovennævnte bestemmelser, når et kontraktvilkår om erstatning i en salgskontrakt er blevet erklæret urimeligt og som følge heraf ugyldigt, men den nævnte kontrakt ikke desto mindre kan fortsætte med at være gældende uden dette kontraktvilkår, er til hinder for, at den erhvervsdrivende sælger, som har indsat det nævnte kontraktvilkår, i et erstatningssøgsmål baseret udelukkende på en deklatorisk bestemmelse i national obligationsret kan nedlægge påstand om erstatning for skaden som fastsat i denne bestemmelse, der ville have fundet anvendelse, hvis det nævnte kontraktvilkår ikke fandtes.

Den forelæggende appeldomstol kan, især fordi der gik lang tid mellem tilbuddet om at indgå en pakkerejseaftale (sommeren 2020), reservationen (november 2020) og meddelelsen af opsigelse (september 2021), ikke selv uden ubegrundet tvivl besvare spørgsmålet om, hvorvidt den nævnte dom også er relevant for fortolkningen af direktivets artikel 12, stk. 1, navnlig hvad angår gyldigheden af bestemmelsens sidste punktum sammenholdt med de foregående punkummer.

Om det fjerde spørgsmål:

Love skal fortolkes effektivt, og direktivet har til formål at bidrage til at opnå et højt forbrugerbeskyttelsesniveau (51. betragtning). Efter den forelæggende appeldomstols opfattelse omfatter dette også en effektiv retshåndhævelse, hvis gennemsnitlige omkostninger skal stå i et rimeligt forhold til tvistens værdi. I denne retning også betragtningerne (især syvende) til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 861/2007 af 11. juli 2007 om indførelse af en europæisk småkravsprocedure.

I retssager om erstatningskrav eller andre krav kan det være vanskeligt for sagsøgeren at bevise kravets størrelse. I henhold til den citerede nationale processuelle bestemmelse i retsplejelovens § 273 er sagsøgeren begunstiget i denne henseende, hvis den pågældende har kunnet bevise eksistensen af kravet i henhold til de strenge regler for bevisførelse. Sagsbyrden til fastlæggelse af størrelsen bør holdes inden for rimelige grænser, og håndhævelsen af sagsøgerens legitime krav bør ikke forsinkes unødigt. Denne bestemmelse giver derfor, hvis der ikke eller kun med uforholdsmæssigt store vanskeligheder kan føres bevis for kravets størrelse, retten mulighed for af egen drift eller efter anmodning at fastsætte det omtvistede beløb efter rettens skøn. Retten fritages dermed i dette tilfælde for bevisoptagelse vedrørende de omstændigheder, der er afgørende for kravets størrelse, og har dermed også mulighed for at afvise parternes anmodninger om bevisførelse i denne anledning. Denne bestemmelse fritager ikke sagsøgeren for at gøre sit krav gældende og heller ikke for at specificere kravet i tal i sin påstand [udelades].

Den forelæggende appeldomstol ønsker at bringe denne nationale procedurebestemmelse i anvendelse, også fordi både den rejsende og rejsearrangøren vil være interesseret i en effektiv, billig og hurtig løsning af tvisten. Direktivet kan imidlertid også forstås på en anden måde.

6. Om forpligtelsen til at forelægge under udsættelse af hovedsagen:

[Udelades] [Udsættelse af sagen]

Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien) (Østrig)

[Udelades] Wien, [udelades]

den 23. maj 2023

[Udelades]